

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego  
w Kielcach  
Instytut Filologii Polskiej  
Zakład Edukacji Polonistycznej

# **Kwartalnik Polonistyczny**

KONTEKSTY KULTUROWE

NR 3

Kielce 2008

Beata Prościak

### Między edukacją polonistyczną a zapotrzebowaniem na rynku pracy (zapowiedź możliwości)

Swobodne poruszanie się po rynku pracy wymusza konieczność dokształcania młodych ludzi w nowych obszarach edukacyjnych, często wykraczających poza szkolne programy nauczania. Stąd poniższe uwagi będą oscylować wokół umiejętnego wykorzystania przez polonistę możliwości edukacyjnych w ramach podnoszenia atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego. Przybliżone zostaną cele takiego programu, opis działań oraz oczekiwane rezultaty twarde i miękkie. Autorka rezygnuje z przybliżenia dokładnej tematyki, ponieważ zakłada możliwości ewaluacji w toku realizacji programu. Artykuł ten stanowi jedynie zapowiedź możliwości edukacyjnych.

W tym kontekście warto byłoby odpowiedzieć na pytanie, jakie dodatkowe predyspozycje, wiedzę i umiejętności powinien wykorzystywać współczesny polonista, aby znaleźć się w odpowiedni sposób na rynku pracy, a jednocześnie przygotować młodzież do poszukiwania pracy lub podjęcia ryzyka związanego z założeniem własnej firmy. Jako polonistka, a jednocześnie pomysłodawca i współautorka projektu chciałabym nadmienić, że poniższe spostrzeżenia nie będą dotyczyć całości projektu, ale wyłącznie jego wycinka związanego ze szkoleniem w zakresie modułu odnoszącego się do komunikacji interpersonalnej i technik negocjacyjnych. Projekt nosi nazwę: „Rynek pracy – orientacja zawodowa w kraju i za granicą”. Jest on realizowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i dotyczy programu operacyjnego „Kapitał ludzki”.

Z jego założeń wynika potrzeba uatrakcyjniania szkolnictwa zawodowego. Uczniowie technikum kontynuują naukę na technicznych kierunkach studiów,

podczas których dominuje edukacja w zakresie przedmiotów zawodowych. Nie mają jednak styczności z właściwym rozwijaniem kultury komunikacji zawodowej. Projekt ten porusza problemy komunikacji interpersonalnej z elementami retoryki, erystyki, grafologii, kultury języka, które będą im potrzebne w przyszłej pracy zawodowej. Jednocześnie można go określić jako efektywny program doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Ponadto jest on również skierowany do uczniów, którzy będą w przyszłości szukać pracy i pracować już po technikum, a nawet po zasadniczej szkole zawodowej. Program szkoły średniej nie obejmuje tego typu problematyki komunikowania się w kontekście rozwijania kultury komunikacji zawodowej.

Projekt dotyczy różnych aspektów wprowadzania efektywnego programu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Toteż uwzględnia także inne cykle tematyczne, które wprowadzają holistyczny obraz potrzeb młodych ludzi, stojących u progu swoich wyborów życiowych i zawodowych. Zapoznaje ich z budowaniem wizerunku nowoczesnej firmy narzędziami PR z uwzględnieniem *corporate communication, corporate behaviour, corporate design, corporate identity*. Ponadto uwzględnia psychologiczne aspekty wyboru zawodu i badanie predyspozycji zawodowych uczestników szkolenia w perspektywie edukacji ustawicznej i sposobów radzenia sobie z konfliktami w pracy.

#### Opis działań:

- zajęcia warsztatowe z elementami wykładu, dyskusji punktowanej, dyskusji okrągłego stołu, dyskusji panelowej,
- wyjazdy do Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie w celu zbadania predyspozycji zawodowych oraz komunikacyjnych uczestników programu oraz ich orientacji zawodowej,
- gry symulacyjne między uczestnikami szkolenia,
- symulacje komputerowe w zakresie tworzenia wizerunku nowoczesnej firmy,
- krytyczna i konstruktywna analiza nagrań obrazujących konkretne problemy poruszane podczas zajęć,
- tworzenie własnych projektów autoprezentacji oraz własnych propozycji komputerowych symulacji swojej przyszłej firmy tworzonej narzędziami PR.

#### Cel ogólny:

- przygotowanie uczestników do świadomego, opartego na wiedzy i umiejętnościach, wyboru zawodu oraz do właściwego szukania przyszłej pracy lub samodzielnego założenia własnej firmy<sup>1</sup>.

#### Cele szczegółowe:

- przygotowanie uczestników do właściwej komunikacji zawodowej w zakresie poprawności i kultury językowej<sup>2</sup>, stylistycznej<sup>3</sup>, retorycznej<sup>4</sup>, erystycznej<sup>5</sup> i grafologicznej zarówno w zakresie tekstów pisanych, jak i mówionych, wykorzystywanych podczas poszukiwania pracy i w pracy<sup>6</sup>,
- zapoznanie z psychologicznymi aspektami wyboru zawodu<sup>7</sup>,
- zapoznanie z możliwościami budowania wizerunku nowoczesnej firmy narzędziami PR<sup>8</sup>.

<sup>1</sup> W przypisach podano przykładowe pozycje bibliograficzne, które mogą być wykorzystane podczas realizacji projektu. Dodatkowe kasyety VHS:

1. *Sztuka przekonywania. Jak zostać dobrym mówcą?* Powszechna Wiedoteka Edukacyjna, Kultura słowa 1997. Pakiet multimedialny, 2 kasyety VHS i poradnik, scenariusz: Piotr Czekanowski, Klara Kopcińska, Mariusz Michalik, Dariusz Michalski, Jerzy Niecikowski, Paweł Paliwoda, Mikołaj Szymański, reżyseria: Mariusz Michalik, koncepcja i opracowanie redakcyjne pakietu: Barbara Puszczewicz, wyd. Telewizja Polska SA, Ministerstwo Edukacji Narodowej.

2. *Asertywność*, Powszechna Wiedoteka Edukacyjna, Poltel, Warszawa 1995, scenariusz: Maria Król-Pijewska, reżyseria: Elżbieta Sikora, teksty poradnika: Agnieszka i Dariusz Rosińscy, koncepcja, opracowanie graficzne i redakcyjne pakietu: Barbara Puszczewicz, wyd. Telewizja Polska SA, Ministerstwo Edukacji Narodowej.

<sup>3</sup> H. Kajetanowicz, *O klasyfikacji błędów językowych (i nie tylko) słów kilka*, „Warsztaty Polonistyczne” 2001, nr 1, s. 40-56; A. Leight, M. Maynard, *Komunikacja doskonała. Wszystko, czego potrzebujesz, aby udało Ci się za pierwszym razem*, Poznań 1999.

<sup>4</sup> M. Kuziak, M.S. Rzepczyński, *Jak pisać?* Bielsko-Biala 2001; *Praktyczna stylistyka nie tylko dla polonistów*, red. E. Bańkowska i A. Mikołajczuk, Warszawa 2003.

<sup>5</sup> M. Marczanik, *Retoryka codzienności. Zwyczajne językowe współczesnych Polaków*, Warszawa 2006; M. Rusinek, A. Zalaźńska, *Retoryka podręczna, czyli jak unikliwie słuchać i przekonująco mówić*, Kraków 2005.

<sup>6</sup> K.W. Mortensen, *Sztuka wywierania wpływu na ludzi. Dwanaście uniwersalnych praw skutecznej perswazji*, Kraków 2006; A. Schopenhauer, *Erystyka. Sztuka prowadzenia sporów*, Gliwice 2007.

<sup>7</sup> M. McKay, M. Davis, P. Fanning, *Sztuka skutecznego porozumiewania się*, Gdańsk 2004; C. McKenzie, *Doskonała kontrola stresu. Wszystko, czego potrzebujesz, aby udało ci się za pierwszym razem*, Poznań 1999.

<sup>8</sup> A. Szmajke, M. Czerniecka, *Sympatyczny Smith i groźny Kowalski. Wzorce autoprezentacji polskich i amerykańskich menedżerów*, [w:] *Psychologiczne wyznaczniki sukcesu w zarządzaniu*, t. IV, red. S.A. Witkowski, Wrocław 2003, s. 59-69.

<sup>9</sup> *Kształtowanie wizerunku*, red. B. Ociepa, Wrocław 2005; *Sztuka budowania wizerunku osób, firm, instytucji*, red. Piotr Andrzejewski, Poznań 2003.

- zbadanie predyspozycji zawodowych uczestników szkolenia w perspektywie edukacji ustawicznej,
- zapoznanie z korzyściami i kosztami związanymi z różnymi rodzajami reakcji na konflikt<sup>9</sup>.

**Ponadto zakłada się zapoznanie uczestników programu z:**

- językiem sukcesu w nowych gatunkach językowych związanych z działalnością zawodową oraz wyrobienie umiejętności pisania tego typu tekstów<sup>10</sup>,
- kulturą organizacyjną w języku<sup>11</sup>,
- graficzną analizą pisma, która wpływa na zdobycie dodatkowych informacji o osobie starającej się o pracę,
- komunikacją niewerbalną i sposobami jej wykorzystania w pracy<sup>12</sup>
- umiejętnościami wystąpień publicznych oraz sposobami właściwego dyskusowania<sup>13</sup>,
- językowymi sposobami budowania porozumienia w pracy,
- umiejętnościami prowadzenia rozmowy dyscyplinującej, oceniającej, wywiadu kwalifikacyjnego,
- umiejętnościami sterowania konfliktem, prowadzenia sporów i negocjowania<sup>14</sup>.

Poza tym uczestnicy projektu zapoznają się z najnowszymi możliwościami wykorzystania mechanizmów retoryki i erytyki, które będą im przydatne w umiejętnym mówieniu, słuchaniu przekonywaniu. Poznają też potrzebne im w pracy elementy public relations (PR)<sup>15</sup>, które zostaną połączone zarówno

<sup>9</sup> E. Kowalczyk, *Mediacja i arbitraż jako przykład interwencji trzeciej strony w negocjacjach gospodarczych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, Poznań 1999, z. 2, s. 185-198.

<sup>10</sup> M. Wolny-Peirs, *Język sukcesu we współczesnej polskiej komunikacji publicznej*, Warszawa 2005.

<sup>11</sup> W. Małuszyński, *Metafory jako element komunikacyjny w organizacji*, [w:] *Współczesne organizacje. Wyzwania i zagrożenia. Perspektywa psychologiczna*, red. Maria Strykowska, Poznań 2002, s. 109-121.

<sup>12</sup> M. Hartley, *Mowa ciała w pracy*, Kielce 2004; J. James, *Mowa ciała w pracy*, Warszawa 2002.

<sup>13</sup> K. Obremski, *Retoryka dla studentów historii, politologii i dziennikarstwa*, Toruń 2004.

<sup>14</sup> J. Kamiński, *Kulturowe uwarunkowania negocjacji*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” 1999, nr 11, s. 20-22; W. Kozłowski, *Sztuka negocjowania*, Warszawa 1993; J. Moczyłowska, *Style zarządzania a style negocjowania*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” 2005, nr 4, s. 9-13; F. Pędziwiatr, M. Pasek, *Negocjacje przez Internet*, [w:] „Internet” 2001, nr 10, s. 22-25.

<sup>15</sup> W. Furman, *Sekrety public relations*, Rzeszów 2000; K.W. Kasprzyk, *Public Relations. Podstawowe pojęcia i nieco przykładów*, [w:] *Dziennikarstwo i świat mediów*, red. Z. Bauer,

z kształtowaniem właściwych relacji w pracy<sup>16</sup>, jak i z budowaniem wizerunku osoby na stanowisku publicznym<sup>17</sup> oraz sposobami właściwego kreowania wizerunku firmy. Ponadto uczestnicy zostaną zapoznani z psychologiczno-językowymi warunkami wypowiedzi w kontekście tzw. „gier konstruktywnych”<sup>18</sup>. Jednym z zadań projektu uczyniono również zapoznanie z warunkami dobrego stylu w praktyce zawodowej, z zasadami polskiej grzeczności językowej. Zwrócono uwagę m.in. na wariantowość formuł adresatywnych w miejscu pracy oraz wykorzystanie języka Internetu w pracy zawodowej<sup>19</sup>.

**Rezultaty:**

**a) rezultaty twarde:**

- ukończenie szkolenia,
- ewaluacyjny pomiar efektywności projektu (ankieta wśród uczestników);

**b) rezultaty miękkie:**

- zdobycie umiejętności z zakresu komunikacji interpersonalnej w kontekście kultury zawodowej,
- zdobycie umiejętności pisania tekstów nowych gatunków językowych potrzebnych w pracy zawodowej,
- zdobycie umiejętności autoprezentacji, przemawiania i wystąpień publicznych,
- zdobycie umiejętności rozróżniania manipulacji od prawidłowego przekonywania,
- zdobycie umiejętności tworzenia wizerunku niewerbalnego pracownika,
- zdobycie umiejętności stosowania językowych sposobów porozumienia w pracy,
- zdobycie umiejętności kompetentnego prowadzenia rozmów zawodowych w kontekście usprawniania efektywności pracy zawodowej,
- zdobycie umiejętności aktywnego słuchania i przekonywania rozmówcy,
- zdobycie umiejętności sterowania konfliktem i negocjowania w miejscu pracy.

E. Chudziniński, Kraków 2000, s. 358-373; S. Orzechowski, *Od reklamy do Public Relations. Rozwój form promocji organizacji i jej produktów*, [w:] *Nowe wyzwania w życiu człowieka*, red. B. Kaczmarek, K. Markiewicz, S. Orzechowski, Lublin 2001, s. 323-327; *Public relations w teorii i w praktyce*, red. B. Ociepka, Wrocław 2003, s. 19-37; B. Rozwadowska, *Public relations. Teoria, praktyka, perspektywy*, Warszawa 2002, s. 268-291.

<sup>16</sup> R. Johnson, *Doskonała praca zespołowa. Wszystko, czego potrzebujesz, aby udało ci się za pierwszym razem*, przeł. M. Biegert, Poznań 1999.

<sup>17</sup> A. Słobodianiuk, *Tworzenie wizerunku narzędziami PR*, „Zierkało reklamy” 2005, nr 5.

<sup>18</sup> E. Berne, *W co grają ludzie? Psychologia stosunków międzyludzkich*, Warszawa 1987.

<sup>19</sup> M. Kuruc, *Akronimy jako element komunikacji językowej*, „Język Polski” 2006, nr 5, s. 348-357.

- zdobycie umiejętności właściwego kreowania wizerunku osoby na stanowisku publicznym oraz kreowania wizerunku firmy,
- zdobycie umiejętności rozróżniania konstruktywnych i niekonstruktywnych „gier międzyludzkich” w miejscu pracy,
- stosowanie zasad polskiej grzeczności językowej w miejscu pracy, m.in. psychologia przeproszenia, wariantywność formuł adresatywnych),
- zdobycie umiejętności wykorzystania języka Internetu w pracy zawodowej oraz zapoznanie z warunkami dobrego stylu w praktyce pisarskiej,
- zdobycie umiejętności rozpoznawania i analizy poszczególnych elementów składających się na wizerunek firmy,
- opracowanie własnego systemu identyfikacji wizualnej firmy (*corporate design*), systemu komunikowania (*corporate communication*) oraz systemu zachowań w firmie (*corporate behaviour*),
- zdobycie umiejętności zastosowania właściwych metod rozwiązywania konfliktów w firmie,
- zdobycie umiejętności właściwej motywacji pracowników,
- uświadomienie znaczenia kreatywności pracowników w kontekście edukacji ustawicznej,
- określenie predyspozycji zawodowych uczestników szkolenia, określenie predyspozycji komunikacyjnych uczestników szkolenia.

## Noty o autorach

**PELAGIA BOJKO**, dr, adiunkt w IFP Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego, Filia w Piotrkowie Trybunalskim. Autorka książek: *Oblicze człowieka. Rysy autoportretu w liściach Norwida* (2004); *Sfera słów wielkich „Człowiek” i „człek” w liryce C.K. Norwida* (2006); *W stronę Jerozolimy Słonecznej. Kategoria światła w wizerunkach postaci w „Królu Duchu” J. Słowackiego* (2008). Publikuje m.in. w „Ruchu Literackim”, „Przeglądzie Humanistycznym”, w pracach zbiorowych.

**EWA BOKSA**, doktorantka na Wydziale Logopedii Uniwersytetu Warszawskiego, nauczycielka języka polskiego, logopeda, współautorka programu nauczania i podręcznika dla szkoły podstawowej *Przygoda z czytaniem i pisaniem*. Autorka artykułów publikowanych w czasopiśmie specjalistycznych i wydawnictwach zwartych.

**MARTA BOLIŃSKA**, dr, adiunkt w IFP UJK w Kielcach; literaturoznawca. W kręgu jej zainteresowań badawczych znalazła się m.in. twórczość W. Gombrowicza, R. Kapuścińskiego,

W. Myśliwskiego, E. Niziurskiego, S. Rogali, D. Terakowskiej. Opublikowała ponad 60 rozpraw, studiów, szkiców i recenzji poświęconych literaturze i kulturze XX wieku. Wydała dwie książki: *Przez „Świat Młodych” do literatury. O prozie Janusza Domagali* (Kielce 2004), oraz *Na papierze i w eterze. O wystąpieniach publicznych również dla dziennikarzy* (Kraków 2006).

**STANISŁAW BORTNOWSKI**, dr, nauczyciel akademicki w Katedrze Polonistycznej Edukacji Nauczycielskiej UJ, wykładowca w Kolegium Nauczycielskim w Krośnie. Autor 15 książek poświęconych edukacji, m.in. *Spór z polonistyką szkolną. Jak uczyć poezji?; Scenariusze półwariackie; Przewodnik po sztuce uczenia literatury*. Współpracownik i współredaktor „Życia Literackiego”, „Polonistyki”, „Języka Polskiego w Liceum”, „Zeszytów Szkolnych”.

**MARIA CYRAN**, nauczycielka języka polskiego w Liceum Ogólnokształcącym im. Kazimierza Wielkiego w Zduńskiej Woli. Interesuje się epistolografią różnych epok, nowomową

współczesnych polityków. Publikuje w „Polonistyce”, „Języku Polskim w Liceum”. „Kwartalniku Polonistycznym. Konteksty Kulturowe”.

**MIECZYSLAW INGLOT**, emerytowany profesor zwyczajny Uniwersytetu Wrocławskiego, aktualnie wykładowca na Wydziale Dziennikarstwa Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu. Historyk literatury okresu romantyzmu, badacz literatury współczesnej, metodyk nauczania literatury polskiej. Autor 20 książek, m.in. *Myśl historyczna w „Kordianie”* (1973); *Komedie Aleksandra Fredry. Literatura i teatr* (1978); *Cyprian Norwid [Monografia twórczości]* (1991); *Wieszcz i pomniki. W kręgu XIX i XX-wiecznej recepcji dzieła Adama Mickiewicza* (1999); Ostatnio wydał *Słownik literatury polskiej: Romantyzm* (2007).

**AGATA KUCHARSKA-BABULA**, nauczycielka w Zespole Szkół Muzycznych nr 1 w Rzeszowie, wykładowca w Zakładzie Dydaktyki Wydziału Filologicznego Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Publikuje artykuły w „Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego”.

**IWONA MORAWSKA**, dr, pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego IFP UMCS; wieloletni nauczyciel języka polskiego; współpracuje z polonijnym Centrum Nauczycielskim w Lublinie, autorka licznych publikacji z zakresu dydaktyki języka polskiego.

**JAROSŁAW PACUŁA**, dr, wykładowca w Katedrze Polonistyki Akademii Techniczno-Humanistycznej w Białymostku oraz Katedrze Rosjoznawstwa Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu; nauczyciel języka polskiego i wiedzy o kulturze w Liceum Ogólnokształcącym Mistrzostwa Sportowego w Oświęcimiu.

**BEATA PROŚCIAK**, dr, nauczycielka języka polskiego w Zespole Szkół Technicznych w Leżajsku, wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu oraz Wyższej Szkole Zarządzania w Rzeszowie. Interesuje się metodyką nauczania języka polskiego, komunikacją interpersonalną, retoryką i erystyką dziennikarską. Autorka kilkunastu artykułów i rozpraw publikowanych m.in. w „Warsztatach Polonistycznych”, „Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego”, „Języku Polskim w Liceum”, „Nowej Polszczyźnie”.

**JÓZEF RURAWSKI**, emerytowany profesor zwyczajny Instytutu Filologii Polskiej Akademii Świętokrzyskiej. Autor m.in. książek: *Halina Górska, Władysław Reymont, Gabriela Zapolska, Tadeusz Dołęga-Mostowicz*, wstępów do lektur szkolnych oraz licznych artykułów.

**JOANNA SENDERSKA**, dr, językoznawca, adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej UJK w Kielcach. Interesuje się gramatyką języka polskiego, zwłaszcza składnią, a także kulturą języka i komunikacją językową. Autorka książki *Zależności między*

*schematami zdań a strukturą wiersza Jana Kochanowskiego* i artykułów w pracach zbiorowych, a także pismach naukowych i popularnonaukowych (m.in. w „Języku Polskim”, „Polonikach”, „Języku Polskim w Liceum”).

**ANNA SZARY**, absolwentka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pracuje w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku.

**ANNA SZURCZAK**, dr, emerytowana nauczycielka języka polskiego w II LO

w Kaliszu; doradca metodyczny WOM w Kaliszu; wykładowca w Zakładzie Metodyki Języka Polskiego UAM w Poznaniu; członek Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Autorka książek: *Lektury licealistów; Nowe lektury licealistów; Myśl filmowa w pedagogice polskiej do 1939 roku*. Opublikowała ponad 150 artykułów metodycznych, recenzji i sprawozdań m.in. w „Polonistyce”, „Języku Polskim w Liceum”, „Roczniku Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza”, kaliskich „Dylematach”.